PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA

pääsihteeri Karanko 27.5.2024

Eduskunta
Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

PUOLUSTUS- JA ILMAILUTEOLLISUUS PIA RY:N LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI KAKSIKÄYTTÖTUOTTEIDEN VIENTIVALVONNASTA JA RIKOSLAIN 46 LUVUN 12 §:n MUUTTAMISESTA (HE 47/2024 vp)

Yleistä

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja tulla kuulluksi kaksikäyttötuotteiden vientivalvontaa koskevasta hallituksen esityksestä. PIA:n lausunto tukee Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n lausuntoa.

Tunnistamme lakiuudistuksen tarpeellisuuden. Uuden vientivalvonta-asetuksen (EU) 2021/821 takia on tarpeen päivittää kansallista säätelyä, jotta voidaan varmistaa sen yhteensopivuus EU-säätelyn kanssa. Vaikka lakiuudistuksessa ei tuoda suurta määrää uusia elementtejä säätelyyn, on selkeintä uudistaa laki kokonaisuudessaan.

Tuemme vientivalvonnan tavoitteita. Lisäksi on tärkeää, että lainsäädäntömme on ajantasaista ja mahdollistaa suomalaisten yritysten vientitoiminnan ja kansainvälisen verkostoitumisen. Kaksikäyttötuotteiden määritelmä on erittäin laaja ja tuotteita koskevia listauksia käytetään usein myös pakotepäätösten perusteina. Näkemyksemme mukaan kaksikäyttötuotteiden tuottajia on Suomessa satoja.

Huomiomme keskittyvät ns. catch-all säätelyyn, kansalliseen valvontaluetteloon sekä salassa pidettävien tietojen luovuttamiseen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle.

Yksityiskohtaiset huomiot

1 Kansalliset lupavaatimukset ja kauttakulun kielto 6 §

Pykälän 4 momenttiin ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan ulkoministeriö voi määrätä unionin valvontaluetteloon sisältymättömän kaksikäyttötuotteen viennin luvanvaraiseksi, jos tuote on tai on mahdollisesti tarkoitettu kokonaan tai osittain käyttöön, joka merkittävästi vaarantaa yleistä turvallisuutta tai Suomen kansallista turvallisuutta.

Huomautamme, että tämän ehdotetun kansallisen toimivallan käytön ja säädöksen tulee olla selkeä yrityksille ja niiden on tiedettävä velvollisuutensa ja vastuunsa tarkasti. Erityisesti pykälän 4 momentin säännöksen kohta *merkittävästä* riskistä Suomen kansallisen turvallisuuden vaarantumiselle voi olla yrityksille haastava tulkittava erityisesti näin hybridivaikuttamisen aikana.

Puolustus- ja Ilmailuteollisuus PIA
Eteläranta 10, PL 10, 00131 Helsinki
Puhelin 09 192 31
www.puolustusteollisuus.fi
1534510-8

pääsihteeri Karanko 27.5.2024

2 Kansallinen valvontaluettelo 7 §

Lakiin ehdotetaan lisättävän kansallinen vientivalvontaluettelo. Tällä halutaan osaltaan varmistaa vientivalvonnan tavoitteiden tehokas toteutuminen tilanteessa, jossa kansainväliset sopimusjärjestelyt eivät toimi. Huomautamme, että vain yhteisellä valvontajärjestelmällä saavutetaan yrityksille tasainen pelikenttä, valvontatoiminnan tehokkuus sekä tuotteiden ja tiedon vapaa liikkuvuus EU:ssa. Kansallinen valvontaluettelo on siten lähtökohtaisesti haasteellinen.

Ymmärrämme syyt kansallisen valvontaluettelon käyttöönotolle. Huolemme on kuitenkin yritysten tasapuolisen kohtelun järkkyminen. Kansallisten valvontalistojen perusteella tehtyjen päätösten koordinoiminen voi osoittautua erittäinkin hankalaksi. Suomi ei saa asettaa omaa teollisuuttaa kilpailijamaita huonompaan asemaan vientilupapolitiikassaan. Jäsenmaiden vientilupapäätösten tulisi olla samansuuntaisia, sillä yrityksille voi koitua kohtuutonta taakkaa tilanteessa, jossa eri jäsenmaiden kansalliset valvontaluettelot poikkeavat toisistaan. Siten on tärkeää, että Suomi pyrkii mahdollisimman harmonisoituihin kansallisiin valvontaluetteloihin EU:ssa. Jäsenvaltioiden kansallisten valvontaluetteloiden saatavuus esim. yhteisestä lähteestä tulisi olla yhteistyön kehittämisen kohteena.

Hallituksen esityksen lausuntokierroksella esitimme, että kansalliselle valvontaluettelolle asetettaisiin kahden vuoden määräaikaistarkasteluvelvoite ja että kansallisen valvontaluetteloon lisäämiseen tai poistamiseen liittyviä menettelyitä kehitetään. Edelleen on tärkeää varmistaa, että elinkeinoelämän toimijoilla olisi tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa kansallisen valvontaluettelon valmisteluun.

Suomen tulisi pohtia tavoitteitaan EU:n vientivalvontasäätelylle pitkällä tähtäimellä. Tällä hetkellä kansainvälisten järjestelmien toimimattomuus on ajanut jäsenmaat tilanteeseen, johon vastataan kansallisilla valvontalistoilla. Emme näe tätä kehitystä kestävänä. Haastammekin käymään keskustelua siitä, mikä on Suomen linja muuttuvaan kansainväliseen ja EU-tason säätelyyn sekä sen tulevaisuuteen.

3 Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen ulkomaan viranomaiselle ja kansainväliselle toimielimelle 14 §

Säännöskohtaisissa perusteluissa tuodaan hyvin esille 14 §:n tarpeellisuus. Huomautamme kuitenkin, että Julkisuuslain 30 §:n mukaisen toiminnan tulisi olla perussääntö ja 14 §:n mukainen tietojen luovuttaminen poikkeus.

13 § 1 momentin kohdissa 1–5 luetellaan ne tiedot, joita viranomaiset voivat jakaa keskenään tai joita voidaan jakaa ulkomaan viranomaiselle tai kansainväliselle toimielimelle. 14 §:ssä todetaan, että tieto voidaan luovuttaa, jos tietojen luovuttaminen ei ole *vastoin kansallista etua.* Olemme huolissamme yrityssalaisuuksien vuotamisesta erittäin poliittisilla markkinoilla. Ehdotamme siten, että 14 §:n perusteluihin lisättäisiin kaupalliset edut ja yrityssalaisuudet osaksi kansallista etua, sillä kyse on yksityisestä ja julkisesta taloudellisesta edusta. Tällaisia tietoja ei siten tulisi voida luovuttaa kansalliseen etuun perustuen.